

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ

ГО «МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ОСВІТИ І НАУКИ»

ГО «НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ»

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Факультет іноземної філології
Кафедра практики англійської мови**

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра української та іноземної лінгвістики

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»

Факультет іноземної філології

Сучасні проблеми германського та романського мовознавства

Матеріали V Міжнародної
науково-практичної конференції

Рівне
2020

ББК 81.0

С91

УДК 81

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практики англійської мови (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Бігунова Світозара Анатоліївна – кандидат психологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, ректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор, декан факультету іноземної філології (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ковальчук Інна В'ячеславівна – кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету романо-германських мов (Національний університет «Острозька академія»);

Губіна Алла Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри української та іноземної лінгвістики (Луцький національний технічний університет);

Воробйова Людмила Михайлівна – кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Калініченко Михайло Михайлович – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет), старший судовий експерт ЛНДІСЕ;

Мартинюк Алла Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземної лінгвістики (Луцький національний технічний університет)

Сучасні проблеми германського та романського мовознавства: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 16 – 18 березня 2020 року, Рівне. – 329, [2]с.

Затверджено вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 27.02.2020 р.).

До збірника увійшли матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми германського та романського мовознавства», присвячені актуальним напрямкам досліджень у галузі філології та методики викладання мов. Матеріали збірника можуть бути корисними для науковців, дослідників, лінгвістів, аспірантів, пошукувачів, викладачів та студентів вищих мовних навчальних закладів.

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

<i>Бойко В., Воробйова І. А.</i>	7
Вербалізація концепту «home» у романі Дж.Роулінг «Harry Potter and the Philosopher’s Stone»	
<i>Лавринюк І. М.</i>	13
Міжкультурна комунікація та врахування когнітивних особливостей	
<i>Левчук П., Рошко Р.</i>	18
Багатомовні корпуси слов’янських та балтійських мов Clarin-PL	
<i>Потанчук С. С.</i>	27
Критерії вибору слів-концептів у сучасному мовознавстві	
<i>Примачок Л. Л.</i>	30
Змістові характеристики суб’єктності фахівця з фізичної реабілітації	

СЕКЦІЯ 2. ТРАДИЦІЙНІ ТА НОВІТНІ АСПЕКТИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

<i>Бєлова С. А.</i>	34
Оптимізація освітнього простору як важливий чинник виховання і розвитку дитини у практиці бременських шкіл 20-х рр. ХХ ст.	
<i>Вовчук Н.І.</i>	44
Застаріла лексика в історичному романі В.Пікуля «Фаворит»	
<i>Д’яченко Д., Воробйова І. А.</i>	49
Лексико-стилістичні засоби вираження іронії у серіалі Марка Геттіса та Стівена Моффата «Шерлок»	
<i>Зубілевич М. І., Фінчук Г.В.</i>	57
Gender identification of the news text	
<i>Калініченко М. М.</i>	62
Літературна критика Едгара Аллана По в дискурсі популярної літератури США 1800-х років	
<i>Колесник С., Воробйова Л. М.</i>	72
Художній світ роману Айн Ренд «Джерело»	
<i>Михальчук Н.О., Чала Ю.М.</i>	79
The Term “Absurd” and Commedia Dell’arte Manifesto	
<i>Михальчук Н.О., Яцюрик А. О.</i>	94
Психолінгвістичні механізми квазівзаємодії з творами мистецтва	

Поліщук Д., Воробйова І. А.	109
Особливості існування термінології архітектури в художньому тексті (на прикладі оповідань А.К.Дойля про Шерлока Холмса)	
Попович Р. Г., Тимощук І. О.	114
Вторинна номінація в термінології: функціональний аспект	
Самборська І.М.	118
Психолінгвистические методики в изучении восприятия значения языкового знака	
Титечко О., Воробйова І. А.	124
Скорочення у сучасній англійській мові, їхні класифікації та особливості існування у сучасному мовленні	
Юхимець Д., Воробйова І. А.	128
До питання про особливості психологічної термінології	

СЕКЦІЯ 3. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Антончук І. Є., Кіндрат Н. П.	132
Використання інтерактивних технологій з метою розвитку критичного мислення здобувачів освіти на уроках англійської мови	
Афанас'єва Л. В., Смирнова М. Л.	142
The Features of a Professionally – Oriented Teaching English Language to Technical Specialties Students of Higher Educational Establishments	
Білоус Т. М.	152
Development of Intercultural Communicative Competence in the University English Language Classroom	
Бойко Н. Г., Конопльова Ю. О.	154
Автентичний контекст навчання як запорука активного залучення старшокласників до навчального процесу	
Бородчук Л. С.	159
Професійна майстерність вчителя англійської мови як важлива складова розвитку сучасної школи	
Войтенко І. Г.	163
Використання відеоматеріалів на заняттях з англійської мови у дошкільному закладі	
Голуб Т. Й.	166
Використання нових інформаційних технологій в процесі навчання	

Івашкевич Е. З., Набочук О. Ю.	171
Розвиток здібностей соціального інтелекту вчителів сучасної середньої загальноосвітньої школи	
Лаворик Т. А.	185
Погляд на громадянську освіту очима сучасного вчителя іноземних мов	
Лукашук О. П.	189
Інноваційні технології як засіб для розвитку пізнавальних інтересів учнів	
Лящук Г. П.	193
Ігрові моменти на уроках англійської мови	
Мосіна Ю. С.	196
What infographics is and how it can help while learning	
Мороз М. С.	200
Rôle de l'enseignant. Les pédagogies actives et les pédagogies de la transmission dans enseignement/apprentissage du français	
Мороз Н. М.	205
Емоційний компонент процесу навчання іноземної мови	
Музичук Д.	209
Характеристики вчителя фасилітатора	
Погуляєва М. С.	216
Атестація педагогічних працівників як складова їх професійної компетентності	
Сембай Н. Б.	219
Introduction of information and communication technologies and Internet resources into the educational process as one of the means of developing the creative potential of the individual in terms of competency education	
Смирнова М. Л., Афанас'єва Л. В.	227
Die Bildung der interkulturellen Kompetenz im Fremdsprachenunterricht	
Філіпчук О. Г.	239
Розвиток творчої особистості засобами англійської мови в умовах трансформації української освіти	
Шевчук О. Ю.	248
Формувальне та підсумкове оцінювання учнів 2-х класів НУШ на уроках англійської мови (з досвіду роботи)	

СЕКЦІЯ 4. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Афанас'єва Л. В., Смирнова М. Л.	253
Die Persönlichkeitsbildung des zukünftigen Fachmannes mittels einer Fremdsprache	

<i>Івашкевич Е.Е., Антюхова Н. І.</i>	265
Психологічні механізми перекладацької діяльності	
<i>Ковальчук О.М.</i>	286
Принципи підготовки здобувачів вищої освіти до інноваційної професійної діяльності	
<i>Ковалюк В. В.</i>	294
Оптимізація підготовки студентів внз до ведення наукової дискусії іноземною мовою	
<i>Ніколайчук Г.І., Ногачевська І.О.</i>	297
Формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів у процесі професійної підготовки	
<i>Пархоменко О. Т.</i>	301
Використання Інтернет-технологій при вивченні англійської мови у вищому технічному закладі освіти	
<i>Семенюк Я. О.</i>	305
Мобільний телефон як навчальний засіб на заняттях з іноземних мов	
<i>Хупавцева Н. О.</i>	308
Psycho-Linguistic Characteristics of Facilitative Interaction	
<i>Шевчук А. В.</i>	323
Лексикографічна компетенція як невід’ємний складник професійної компетентності	
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ	326

5. Попович Р. Г. Номінативний аспект іспанської водогосподарської термінології. Автореф. дис. канд. філол. наук. Київ, 1993. 23 с.

6. Телия В. Н. Типы языковых значений. Связанное значение слова в языке. М., 1981. 270 с.

*И.Н.Самборская
(г. Ровно)*

ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ МЕТОДИКИ В ИЗУЧЕНИИ ВОСПРИЯТИЯ ЗНАЧЕНИЯ ЯЗЫКОВОГО ЗНАКА

В свете актуального в современной лингвистике деятельностного, антропоориентированного подхода к языку все больше внимания уделяется не только актам порождения речи, ее языковых средств, но и проблеме восприятия и осмысления содержания языковых единиц носителями языка, тех механизмов, которые способствуют более полному раскрытию семантики наименования (прежде всего производного), т.к. в актах восприятия наиболее непосредственно проявляются языковые (речевые) навыки индивида, преломляемые через его разносторонний опыт социально обусловленного отражения окружающего мира.

Как известно, при восприятии языкового знака субъект речи одновременно учитывает целый комплекс увязываемой со словом информации, основываясь на языковых знаниях (знаниях грамматики и словаря, семантики языковых единиц и правил их употребления) и энциклопедических (неязыковых, полученных в результате предметно-познавательной деятельности), или фоновых знаниях [1, с.158; 3, с.46]. Так, И.А.Стернин указывает на двойственность характера формирования значения в сознании индивида: значение формируется коммуникативным путем (посредством вычленения значений из коммуникативных актов) и некоммуникативным (путем вычленения из общественной практики) [4, с.9]. Уместно также вспомнить потебнианское различие ближайшего и дальнейшего значения слова: первое из них очерчивает сферу языковой семантики, второе же относится к знаниям о мире, к сфере внеязыкового опыта [2, с.68].

Такая трактовка слова с позиции антропоцентрического подхода – а именно «живого» слова как достояния индивида – обусловила оформление нового подхода к значению слова, связанного со становлением науки психолингвистики в середине 20 в. Рассмотрение его как психического феномена сместило и ракурс изучения слова – оно стало исследоваться «через призму осуществления и восприятия речевой деятельности» [5, с.12]. Знаковыми работами в разработке психолингвистической теории слова являются исследования А. А. Залевской. Ей принадлежит трактовка слова в качестве средства доступа к «единой информационной базе человека», представляющей собой «самоорганизующуюся функциональную динамическую систему – совокупного продукта переработки разнообразного (в том числе речевого) опыта», «формирующейся по закономерностям психической жизни индивида, но под контролем социума и – шире – культуры» [1, с. 24–25].

В связи с таким подходом в современной лингвистике появилась корреляция 2 значений слов – лексикографического и психолингвистического, вопрос о соотношении которых активно обсуждается в последнее время. Однако разницу между живым словом и его лексикографическим представлением образно описал еще А. А. Потебня: «Обыкновенно мы рассматриваем слово в том виде, в каком оно является в словарях. Это всё равно, как если бы мы рассматривали растение, каким оно является в гербарии, то есть не так, как оно действительно живёт, а как искусственно приготовлено для целей познания» [2, с. 166].

Лексикографическое значение слова, зафиксированное в словарях в виде словарной дефиниции, представляет собой минимальный набор субъективно определенных лексикографами признаков описываемого понятия [5, с.12]. Данная совокупность признаков содержит полученные в ходе познания действительности знания о предмете, явлении, называемым словом, о его наиболее существенных, типичных, общеизвестных свойствах. Сведение лексического значения слова к сумме семантических признаков/компонентов является наиболее традиционным в языкознании, восходит к положениям структурной лингвистики и реализуется прежде всего в методе компонентного анализа. Однако многие исследователи

указывали на недостатки такого значения. Так, И. С. Стернин отмечает спорность трактовки выделенных признаков в качестве существенных для носителей языка [4]. Зачастую вместо действительно значимых, лексикографическое значение фиксирует признаки весьма периферийные, что делает его «недостаточным для описания реального функционирования слова в речи» [6, с.9]. Эту функцию выполняет психолингвистическое, или психологически реальное значение – «упорядоченное единство всех семантических компонентов, которые реально связаны с данной звуковой оболочкой в сознании носителей языка. Это тот объем семантических компонентов, который актуализирует изолированно взятое слово в сознании носителей языка, в единстве всех образующих его семантических компонентов - более и менее ярких, ядерных и периферийных» [4, с.99]. Термин «психологически реальное значение слова» был введен И. А. Стерниным и активно используется другими исследователями (Е. И. Гришук, А. В. Рудакова, Ж. И. Фридман и др.). Но, как заметил сам И.А.Стернин, «термин психолингвистическое представляется нам более удобным, так как указывает источник выявления и описания значения – психолингвистический эксперимент, а также его локализацию – психику человека» [4, с.99]. Таким образом, выявляется данное значение чаще всего экспериментально при помощи психолингвистических методик, а именно ассоциативного эксперимента (А. А. Леонтьев, Е. М. Горошко, И. А. Стернин и др.), а также при помощи «исчерпывающего анализа всех зафиксированных контекстов употребления» [4, с.100]. Несмотря на существенно большие затраты для их проведения, экспериментальные методы «оказываются несравненно более эффективным и экономным путем определения психологически реального значения слова, чем контекстуальный анализ» [4, с. 122].

Обосновывая введение эксперимента в языкознание, Л.В.Щерба считал, что языковая система имеет индивидуальные проявления, которые совпадают с ней и в то же время отличны от нее [7, с.29]. Однако те колебания, которые вскрываются в показаниях информантов, отнюдь не свидетельствуют о слабости психолингвистических методик, а, напротив, поддерживают их силу, поскольку

позволяють замінити жорсткі, не завжди реальні побудови більш глибокими представленнями, що відображають мовну реальність в її багатоманітності. Адже реальна мова існує лише в мовній діяльності, а тому едва ли правомірно вважати об'єктом вивчення тільки мовну систему, ізольовану від діяльності людини. Звідси необхідність і переваги психолінгвістичного підходу, який звернений безпосередньо до носія мови, до його інтуїції.

В теорії мовної діяльності інтуїція носія мови, його індивідуальна психіка розглядається як результат засвоєння (інтеріоризації) мови як соціального явища, історично сформованого в процесі колективної діяльності і забезпечуючого цю діяльність. Оскільки таке засвоєння є необхідною умовою функціонування і розвитку як суспільної діяльності, так і мови, то адекватний аналіз останнього, особливо його змістової сторони – значень слів і семасіологічних категорій, повинен враховувати інтуїцію носіїв мови. Звернення до колективної інтуїції в сприйнятті значень необхідно також і тому, що дослідник – людина в науці – сам є носієм мови, а об'єктивність аналізу вимагає перевірки індивідуального почуття мови колективною інтуїцією його носіїв.

Психолінгвістичні методи виявляють зв'язок суб'єкта мови не тільки з денотативними, але й з коннотативними аспектами семантики мовного знаку, сприяють відкриттю імпліцитних значень, реально існуючих в свідомості носіїв мови. А це означає, що дослідження сприйняття мовних знаків, об'єктом якого завжди є суб'єктивне змістовне значення знакового образу або певні операції над ним, дає можливість відкрити соціальне і індивідуальне змістовне значення в семантичній структурі слова.

Таким чином, на основі експериментальних досліджень можна виявити загальні тенденції ідентифікації значень назв різними носіями мови, тим самим визначивши механізм розуміння семантики слова

как процесса соотнесения единиц плана выражения и плана содержания, являющегося условием осознания идентифицируемого индивидом слова. Ведь идентификация слова происходит на глубинном (смысловом) уровне, для последнего специфичны образные и семантические связи, которые в тесном переплетении со связями логическими, предметными и категориальными помогают определить место коррелята исходного слова в семантическом пространстве.

Как правило, сопоставление интерпретируемого носителями языка содержания и словарной дефиниции показывает, что толкования информантов объективируют более широкие и глубокие ассоциативные связи между реалиями окружающего мира, чем это отражено в лексикографических источниках. При этом ассоциации, возникающие у субъекта в процессе восприятия, отражают результаты доступа через слово к информационному тезаурусу индивида, зависят от его личного опыта, способности к воображению и т.д., что приводит к расширению семантики предъявляемого слова.

Такая закономерность свидетельствует о том, что в процессе речевого функционирования языковые значения не только реализуют свое постоянно присущее им содержание, но и как бы впитывают в себя какую-то часть не зафиксированного в них знания об обозначаемом, а лексикографическое отражение значения по своему объему в большинстве случаев не соответствует значению, реально присутствующему в сознании индивида, т.е. значению как “психологической реальности” [4,с.101]. Это объясняется, очевидно, тем, что субъект речи при идентификации значения основывается на иных связях между реалиями действительности, избирая иные признаки для тех предметов, которые, по его мнению, могут быть названы данной номинативной единицей. Все эти признаки и принадлежат психологически реальному значению слова, присутствуя в сознании носителей языка и являясь планом содержания рассматриваемого знака.

Таким образом, значение, закрепленное за лексемой языковой системой, не является чем-то застывшим, раз и навсегда “данным” слову; в процессе

восприятия человеком оно обогащается новыми смыслами, что обуславливает семантическое развитие языкового знака. Однако возможности по-разному интерпретировать значение номинативной единицы не беспредельны: их лимитирует положенный в основу наименования признак – внутренняя форма слова, которая и создает необходимый для его понимания микроконтекст.

Применение психолингвистических методик в изучении восприятия значения языкового знака, его внутренней формы актуально и перспективно, поскольку позволяет выявить более полное, объективное содержание слова, очертить предположительные границы семантического потенциала номинативной единицы.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Залевская А. А. Значение слова через призму эксперимента: монография. Тверь: Твер. гос. ун-т, 2011. 240 с.
2. Потебня А.А. Мысль и язык: монография. К.: СИНТО, 1993. 192 с.
3. Снитко Е.С. Внутренняя форма номинативных единиц: монография. Львов : Свит, 1990.188 с.
4. Стернин И.А, Рудакова А.В. Психолингвистическое значение слова и его описание: монография. «Ламберт», 2011.192 с.
5. Уфимцева А.А. Лексическое значение: монография. Москва: Наука, 1986. 240 с.
6. Фридман Ж. И. Психологически реальное значение слова как феномен языкового сознания: автореф. дисс... канд. филол. наук: 10.02.19. Воронеж, 2006. 23 с.
7. Щерба Л.В. О тройном аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании / Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. Л.: Наука, 1974. С.24-39